

Ομιλία Δ. Νικολάου

8^ο Συνέδριο Αγροτεχνολογίας: Κρασί, Μέλι, Κάνναβη: Οι Νέες

Προκλήσεις

Με θέμα: Νέα συνεργατικά σχήματα: «Μοχλός ανάπτυξης της αγροτικής οικονομίας»

Θες/νίκη 9 Δεκεμβρίου 2019

Κύριε Υπουργέ,

Κυρίες και Κύριοι,

Το θέμα της πρωτογενούς παραγωγής ως **μεγάλης ανεκμετάλλευτης ευκαιρίας** συζητιέται στη χώρα μας εδώ και πολλά χρόνια.

Όλες οι μεγάλες μελέτες για την παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας (McKinsey, IOBE, ΚΕΠΕ) και πρόσφατα η δική μας της διαΝΕΟσις, είχαν τον πρωτογενή τομέα σε κεντρικό ρόλο: Μάλιστα σε μελέτη της διαΝΕΟσις με τίτλο **«Χάρτης εξόδου από την κρίση»** οι συγγραφείς σημειώνουν ότι η **«σημασία του πρωτογενούς τομέα στην Ελλάδα είναι μεγαλύτερη από ότι στις περισσότερες χώρες της ΕΕ, τόσο σε όρους προστιθέμενης αξίας, όσο σε όρους απασχόλησης»**.

Όσο μασιζείται από χαμηλή παραγωγικότητα και μικρή διείσδυση σε ξένες αγορές.

Αναμφισβήτητα η έλλειψη μιας **ολοκληρωμένης στρατηγικής** στην αλυσίδα παραγωγής και τελικής διάθεσης είναι η βασική αιτία που δεν έχουν κυριαρχήσει στις παγκόσμιες αγορές τα εξαιρετικά προϊόντα της Ελληνικής γής, που δεν καταναλώνουν όλοι για παράδειγμα τα υπέροχα Ελληνικά ροδάκινα και που δεν έχουν όλα τα τραπέζια του κόσμου το καταπληκτικό ελληνικό ελαιόλαδο.

Στον κλάδο του ελαιολάδου εμφανίζονται πολλές από τις παθογένειες που πλήττουν γενικότερα τις ελληνικές εξαγωγικές επιχειρήσεις: Υψηλό κόστος παραγωγής, χύμα και όχι επώνυμα προϊόντα, τεράστιο έλλειμα διεθνούς δικτύωσης απουσία εξωστρεφούς στρατηγικής. Ακριβώς το αντίθετο από ότι γίνεται στην Ιταλία.

Το 2015 η Ιταλία απορρόφησε το 70% των Ελληνικών εξαγωγών του ελαιολάδου. Αυτό δεν οφείλεται στην αυξημένη ζήτηση από τους

Ιταλούς καταναλωτές, αλλά στη χρήση του ελληνικού ελαιολάδου από Ιταλούς εξαγωγείς, οι οποίοι ελέγχουν τα διεθνή δίκτυα και το ενσωματώνουν στις εξαγωγές τους.

Κατόπιν αυτών, είναι χαρακτηριστικό ότι το μερίδιο της Ιταλίας στις εισαγωγές των ΗΠΑ ήταν 43% ενώ της Ελλάδος μόλις 3%. Τι μας φταίει λοιπόν;

Πιστεύουμε ότι ένα **ΝΕΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΡΟΤΩΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ** στη χώρα μας μπορεί να αποτελέσει μέρος της λύσης και να αποβεί δυναμικός μοχλός ανάπτυξης. Εχουμε την ανάγκη δημιουργίας μιας νέας συνεταιριστικής κουλτούρας στη χώρα μας, σε όλη την οικονομική αλυσίδα **από την παραγωγή έως την κατανάλωση** που δεν είχαν μέχρι τώρα οι Συνεταιρισμοί.

Η κρίση το 2009 ήλθε και σάρωσε το ήδη σαθρό οικοδόμημα των αγροτικών συνεταιρισμών και άφησε ζωντανούς μόνο όσους αγροτικούς συνεταιρισμούς είχαν πραγματικά υγιείς και στέρεες συνεργατικές βάσεις. Μόνο που αυτοί ήταν πολύ λίγοι.

- Από τους 6500 συνεταιρισμούς, τις 137 Ενώσεις και τις 100 ανώνυμες εταιρείες και τις 100 κεντρικές οργανώσεις με διάφορες επωνυμίες **μόνο 20 είναι σήμερα οικονομικά βιώσιμες.**
- Οι οικονομικές συνέπειες της κατάρρευσης αυτής, απεικονίζονται κατ'αρχήν από το τεράστιο οικονομικό βάρος το οποίο έχει συσσωρευθεί και που περίπου ανέρχεται σε 2,4 δις ευρώ. Το ποσό αυτό γίνεται ακόμη μεγαλύτερο αν ληφθεί υπόψη η υποχρησιμοποίηση ή και η απαξίωση των υποδομών που είχαν δημιουργηθεί με δάνεια και κοινωτικές επιδοτήσεις.

Η σημαντικότερη όμως ζημία είναι η κατάρρευση της συνεταιριστικής εμπιστοσύνης ως απώλεια Κοινωνικού Κεφαλαίου με όλες τις επιπτώσεις στον μικρό κλήρο και τους συνεταιριζομένους.

- Η σημαντικότερη αιτία που υπαγορεύει την ανάγκη ενός νέου συνεταιριστικού μοντέλλου **είναι το μικρό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων:**

Το μικρό μέγεθος από μόνο του αποτελεί καθοριστικής σημασίας πρόβλημα για την αλλαγή του παραγωγικού μας μοντέλου **από την**

εσωστρεφή καταναλωτική προσέγγιση στην εξωστρεφή εξαγωγική ανάπτυξη: Στην Ελλάδα οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις είναι πολύ μικρές. **Ο μέσος όρος είναι 68 στρέμματα**, σχεδόν το 1/3 από το Ευρωπαϊκό μέσο όρο. Άλλωστε για πολλούς Έλληνες αγρότες **το μικρό μέγεθος είναι μία συνειδητή επιλογή γιατί τους εξασφαλίζει πρόσβαση** στη μαύρη οικονομία.

Το μικρό μέγεθος έχει ιδιαίτερη σημασία διότι παρατηρείται σε όλη την αλυσίδα αξίας από την παραγωγή έως την μεταποίηση και προώθηση των προϊόντων. Το 95% των περίπου 17 χιλιάδων επιχειρήσεων στον τομέα των τροφίμων έχουν λιγότερους από 10 υπαλλήλους. Το αποτέλεσμα είναι να έχουμε σοβαρές διαρθρωτικές αδυναμίες όπως: υψηλά κόστη, αδυναμία καινοτομίας, χαμηλή πιστοληπτική ικανότητα, απουσία δραστηριοτήτων marketing, αδυναμία επίτευξης οικονομικής κλίμακας: δηλ. **σοβαρό πρόβλημα ανταγωνιστικότητας**.

- **Άλλα επί μέρους προβλήματα είναι:**

- Εσωτερικός ανταγωνισμός **“μαύρης αγοράς”** (φοροδιαφυγή, αδιαφάνεια από όσους δεν συμμετέχουν στα συνεργατικά σχήματα.

- Ιδιοκτησιακοί περιορισμοί που δεν **εκχωρούν** ιδιοκτησιακά δικαιώματα στους κληρονόμους.

- Ισχυρή **κρατική** παρέμβαση στη λειτουργία των υπαρχόντων συνεταιριστικών σχημάτων μέσω καταστατικών δεσμεύσεων στην αντιπροσώπευση, λήψη αποφάσεων, μεταβιβάσεων, δανεισμού κλπ.

Εσωστρέφεια: Μέχρι πρόσφατα, στις εποχές των μεγάλων επιδοτήσεων και της προστασίας των συνεταιρισμών, οι Έλληνες αγρότες δεν είχαν ανάγκη για εξωστρεφείς στρατηγικές, γιατί είχαν την προστασία του κράτους και της Αγροτικής Τράπεζας

- Κομματικοποίηση των αγροτικών συνεταιρισμών

- Αδυναμία απορρόφησης Κοινοτικών Κεφαλαίων

- Δομικές επιπτώσεις: Bain drain, γήρανση αγροτών, απώλεια δεξιοτήτων μακροχρονίως ανέργων, απαξίωση υπάρχουσών υποδομών

Συμπέρασμα:

Η οικοδόμηση ενός νέου μοντέλου συνεργατικότητας για τον αγροδιατροφικό τομέα είναι αδήριτη οικονομική ανάγκη με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την αύξηση των εξαγωγών μέσω:

- Αύξησης μεγέθους των επιχειρήσεων
- Ανοικοδόμησης εμπιστοσύνης και πνεύματος συνεργατικότητας
- Εξωστρέφεια με **επώνυμα προϊόντα** και **διεθνή δικτύωση** με στόχο την ποσοτική ανάπτυξη των εξαγωγών και τις κατά πολύ υψηλότερες τιμές πώλησης. Οι επιδοτήσεις είναι πλέον παρελθόν.

Πιο συγκεκριμένα:

Για αύξηση του μεγέθους και επίτευξη οικονομιών κλίματος ο μόνος ρεαλιστικός δρόμος είναι η **αύξηση του βαθμού συνεργασίας** σε όλα τα επίπεδα και με όλους τους τρόπους:

Οριζόντια μεταξύ των αγροτών ή και μεταξύ των μεταποιητικών επιχειρήσεων (clusters) ή **κάθετα** μεταξύ αυτών (συμβολαιακή γεωργία) ή ακόμα και **μεταξύ ολόκληρης της αλυσίδας αξίας** και των ερευνητικών κέντρων.

Εδώ προτείνουμε:

1. Αναμόρφωση και εκσυγχρονισμό του **θεσμικού πλαισίου** των ήδη **προβλεπόμενων σχημάτων συνεργασίας** όπως ομάδων παραγωγών, οργανώσεων παραγωγών και ενώσεων οργανώσεων με στόχο την **κατάργηση περιορισμών και κρατικών παρεμβάσεων** για θέματα εκπροσώπησης, λήψης αποφάσεων, αποτιμήσεων και μεταβιβάσεων μεριδίων, οργανογράμματα, επενδύσεων, διανομής κερδών, τιμολογιακής πολιτικής κλπ βάσει των τριών αρχών: **Χρήστη – ιδιοκτήτη, Χρήστη – επιβλέποντα και Χρήστη - ωφελουμένου**. Δημιουργία δηλαδή ενός Νόμου πλαισίου που να δίνει στα νέα συνεργαζόμενα σχήματα την ευελιξία να καθορίζουν οι ίδιοι μέσω του καταστατικού τους τα παραπάνω θέματα οργάνωσης και λειτουργίας στο πλαίσιο υγιούς επιχειρηματικότητας και ανταγωνιστικότητας.

2. Φορολογικά κίνητρα όπως:

Φορολογικές απαλλαγές στους συμμετέχοντες και αποφασιστική καταπολέμηση φοροδιαφυγής των μη συμμετεχόντων. Εξομοίωση φορολογίας Ομπ (Ομάδων Παραγωγών) και ΟΠ (Οργανώσεων Παραγωγών) με αυτά που ισχύουν στους συνεταιρισμούς, μη προκαταβολή φόρου εισοδήματος, μείωση ΦΠΑ επεξεργασμένων τροφίμων και εστίασης, φορολογία βάσει βιβίων παραγωγής, μείωση ασφαλιστικών εισφορών και φορολογικών συντελεστών, σύστημα ελέγχου παραγόμενου εισοδήματος βάσει εισροών (νερό- λίπασμα, σπόροι κλπ)

3. **Ισχυρές δεσμεύσεις διαφάνειας** όπως υποχρεωτική δημοσίευση οικονομικών καταστάσεων, διαδικασία λογοδοτήσεων, ηλεκτρονικό σύστημα ενημέρωσης για τα συνεργαζόμενα μέλη.

4. **Βελτίωση των όρων συμμετοχής όπως:**

Μείωση ποσοστών υποχρεωτικής διακίνησης παραγωγής, αναγνώριση οργανώσεων παραγωγών μόνο επί τη βάση της ελάχιστης εμπορευόμενης ποσότητας παραγωγής τους.

5. **Δημιουργία Οργανισμού Προώθησης** εξωστρέφειας και διεθνούς δικτύωσης στον αγροτοδιατροφικό τομέα (κατά το πρότυπο ΣΕΤΕ στον τουρισμό) με μέλη τα συνεταιριστικά σχήματα και χωρίς κρατική ανάμειξη

6. **Ειδικά γεωργικά τμήματα** στα επιμελητήρια με μέλη έχοντα κύρια απασχόληση τις αγροτικές δραστηριότητες και κίνητρα συμμετοχής μεμονομένων αγροτών ή συνεταιριστικών σχημάτων.

7. **Εισαγωγή του θεσμού «διαμεσολαβητή συνεργασίας»** με στόχο τον συντονισμό της προετοιμασίας του συναιτεριστικού σχήματος

8. **Αξιοποίηση των ακινήτων του Δημοσίου** και της πρώην ΑΤΕ κατάλληλων για γεωργική εκμετάλλευση (1,8 εκ στρέμματα **συν** ακίνητα που είχαν περιέλθει στην ιδιοκτησία της ΑΤΕ από πτωχεύσαντες συνεταιρισμούς αξίας άνω του €1,5 εκ) για να αυξηθεί το μέγεθος

9. **Ηλεκτρονικές δημοπρασίες**, on line πληροφόρηση μελών.

10. Πρόγραμμα **αναδασμού ακινήτων**

11. Ευνοϊκά προγράμματα **ενοικίασης Δημοσίων εκτάσεων** και υποδομών στο πλαίσιο μέτρων συνεργατικότητας.

12. Αξιοποίηση των **κοινοτικών κινήτρων** για καινοτομία, μεταφορά γνώσεων και εμπειριών στα σχήματα συνεργατικότητας.

13. Κίνητρα **διατήρησης συνεργασιών** και μετά τη λήξη δράσεων καινοτομίας

14. Αξιοποίηση και συνέργειες **με δίκτυα εξωτερικού** ήδη επιτυχημένων κλάδων/τομέων με στόχο τη δημιουργία κοινού δικτύου Marketing και Εμπορίου.

Π.χ. κονσερβοποιημένων φρούτων που είμαστε 8^η χώρα παγκοσμίως.

15. Προώθηση της Συμβολαιακής Γεωργίας

- Εκπαίδευση και ενημέρωση υποψηφίων συνεργαζομένων με πρωτοβουλία και χρηματοδότηση των Τραπεζών
- Παρουσίαση επιχειρηματικών ιδεών και συνεργασιών σε μεγάλες επιχειρήσεις κατά μήκος της αλυσίδας αξίας (παραγωγή, μεταποίηση και τριτογενή τομέα)
- Κατάργηση οιασδήποτε απαγόρευσης μεταβίβασης ή διαπραγμάτευσης των σχετικών συμβολαίων.

Βεβαίως, η υλοποίηση όλων αυτών των αναλυτικών προτάσεων δεν εγγυάται ότι τα ελληνικά ροδάκινα θα κατακτήσουν, επιτέλους, τις αγορές ολόκληρου του πλανήτη ή ότι το ελληνικό ελαιόλαδο θα εκτοπίσει την Ιταλία. Είναι όμως τα πρώτα αναγκαία βήματα για να επιβιώσουμε σε ένα κόσμο που αλλάζει.

Ο πρωτογενής τομέας αλλάζει ραγδαία παγκοσμίως, ωθούμενος από ποικιλόμορφους παράγοντες, όπως η εισαγωγή καινοτόμων τεχνολογικών λύσεων στην παραγωγή και τη μεταποίηση, οι εξελίξεις στη βιοτεχνολογία αλλά και οι δραματικές, επιταχυνόμενες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής σε όλα τα οικοσυστήματα του πλανήτη. Σε αυτό το ρευστό τοπίο, **η χώρα μας παραμένει στάσιμη και απροετοίμαστη.**

Η ανάπτυξη νέων, αποτελεσματικών συνεργατικών σχημάτων είναι μια απολύτως απαραίτητη αρχή, για να μπορέσει να παρακολουθήσει τις εξελίξεις και για να διεκδικήσει μια καλύτερη θέση στην παγκόσμια αγροδιατροφική αγορά.

Σας ευχαριστώ.